

Innhold

Forord til 8. utgave	11	Kommunene var pådrivere	35
Kapittel 1		Helsereformer, folkehelsearbeid og	
Helse- og sosialpolitikk,		«sosialhygiene»	36
forsørgelsessystemer og ideologier	13	Keynesianisme, kriseforlik og	
Begrepet velferd	13	hovedavtale for arbeidslivet	37
Velferdsstatens to hovedformer:		Etter andre verdenskrig: arbeid	
økonomiske ytelser og tjenester	14	til alle	38
Arbeidsmarkedet	14	Velferdsstaten ekspanderer	
Kapitalinntekt	16	– universelle ytelser	39
Familien som velferdsarena	16	Modernisering av forsorgen – lov	
Familien i endring	17	om sosial omsorg	41
Velferdsstaten	19	Likestilling og familiepolitikk	41
Frivillige organisasjoner	21	Sykehus og primærhelsetjeneste	
Velferd gjennom skattesubsidiering ...	21	offentlig ansvar	43
Velferdsregime: sammenkoblingen av		Oljekrise, vendepunkt og Høyre til	
forsørgelsessystemene	22	makten	44
Velferdsstatens normative		Egenandeler, effektivisering og New	
fundament	23	Public Management i helsetjenesten ..	45
Liberalismen	23	Ny lov om sosiale tjenester	45
Konservatisme og kommunitarisme ..	24	Mot et flerkulturelt samfunn	46
Marxisme	25	Arbeidslinja	47
Sosialdemokrati	25	Ny alderspensjon for å spare på	
Feministiske perspektiver	26	statens utgifter	47
Grønn ideologi	26	Statlig sykehusvesen og nye rettigheter	
Mangetydige ideologiske		for pasientene	48
nøkkelbegreper	27	EØS: Sosial dumping i arbeidslivet? ...	48
Avslutning	29	Norge i finanskrisa	49
Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	30	Økende forskjeller og handlingsplaner	
Forslag til videre lesning	30	mot fattigdom	50
		Politiske omslag?	50
		Avslutning: Hva og hvem skapte	
		velferdsstaten?	51
		Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	53
		Forslag til videre lesning	53
Kapittel 2		Kapittel 3	
Historien: Fra fattighjelp til		Levekår, helseproblemer og sosiale	
velferdsstat	31	problemer	54
Før staten tok ansvar	31	Hva er et sosialt problem?	54
Liberalisme, fattiglover og		Arbeidsløshet og utenforskap	57
modernisering	32	Økonomisk og sosial ulikhet	59
De første grunnsteinene til		Virkemidler for en jevnere	
velferdsstaten	33	inntektsfordeling	60
«Klasseforsikringen» mot			
«solidaritetsprinsippet»	34		
Et organisert arbeidsliv og kortere			
arbeidsdag	35		

Fattigdom	61	Den korporative maktkanalen	
Økonomiske vansker	62	– organisasjonenes makt	89
Boligproblemer	63	Mediekanalen – massemedienes	
Sykdom og dødelighet	64	makt	92
Mennesker med		Direkte aksjon («irregulær politikk»)	93
funksjonsnedsettelse	66	Forholdet mellom statens og	
Arbeidsmiljøproblemer	67	kommunenes makt	94
Sosial integrasjon og marginalisering ..	68	Hvem har makten i kommuner og	
Marginalisering og utenforskap	69	fylkeskommuner?	96
Samlivsproblemer, livsfaseproblemer		Spenningen mellom statlig styring	
og omsorgssvikt	70	og kommunal selvbestemmelse	96
Ensomhet	70	Juridiske virkemidler	97
Selvmord	71	Økonomiske virkemidler	97
Alkohol- og stoffmisbruk	72	Pedagogiske virkemidler og	
Kriminalitet	73	samstyring	98
Vold	75	Statlig tilsyn og kontroll med	
Opphopning av sosiale problemer og		kommunene	98
livskvalitet	75	Kommunene har makt i	
Avslutning	76	organisatoriske spørsmål	99
Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	77	Aktuell debatt	99
Forslag til videre lesning	77	Sametinget	100
Kapittel 4		EUs makt	100
Den politiske maktstrukturen	78	EUs lover	100
Direkte og indirekte makt	78	EUs politiske institusjoner	101
Helse- og sosialarbeidernes plass i den		Helse- og sosialpolitikken i EU	102
politiske maktstrukturen	79	Aktuell debatt	102
Indirekte demokrati	79	Avslutning	104
Stemmerett	80	Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	104
Konkurransedemokrati,		Forslag til videre lesning	105
deltakerdemokrati og			
dialogdemokrati	80	Kapittel 5	
Demokratiske stater versus autokratiske		Profesjonene – velferdsstatens	
stater	82	iværksettere og portvakter	106
Partiene	83	Forskjellen mellom et yrke og en	
Stortinget	83	profesjon	106
Lovbehandling	84	Profesjon, profesjonsvekst og	
Statsbudsjettet	84	profesjonsutøvelse	107
Stortingets kontrollvirksomhet	85	Framveksten av profesjonene	107
Regjeringen	85	Utfordringer i profesjonenes	
Forvaltningen av statens		yrkesutøvelse	111
velferdspolitik	87	Forskjeller mellom profesjonene	114
Indre og ytre etat	87	Samfunnsmessige utfordringer og	
Nav	88	dilemmaer	114
Fylkesnemnda og Trygderetten	88	Oppsplitting, rivalisering og	
Domstolenes makt	88	domenestridd?	115
Supplerende kanaler til politisk		Ekspertvelde eller demokrati?	115
makt	88	Klientifisering og sykeliggjøring?	116

Staten: profesjonenes venn og motstander?	117
New Public Management og profesjonell yrkesutøvelse	118
Slitasje, deltid og flere eldre skaper mangel på fagpersonell	120
Avslutning	121
Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	121
Forslag til videre lesning	122

Kapittel 6

Det økonomiske sikkerhetsnettet: Trygdens hovedprinsipper. Langtidssytelsene alderspensjon, uføretrygd og etterlattepensjon

Innledning	123
Hvorfor trygd?	123
Folketrygden	125
Historikk	125
Trygdens formål	125
Hovedprinsippene i folketrygden ...	125
Personkrets	128
Alderspensjon	128
Formål	128
Vilkår (tildelingsprinsipper)	128
Utmåling i det gamle pensjonssystemet	129
Pensjonsreformen	129
Utmåling (ytelsesnivå)	129
Mottakerne	130
Aktuell debatt	131
Uføretrygd	131
Formål	132
Vilkår (tildelingsprinsipper og opphørsregler)	132
Utmåling (ytelsesnivå)	133
Mottakere	134
Aktuell debatt	135
Yrkesskadetrygd	136
Gjenlevendepensjon	136
Formål	136
Vilkår (tildelingskriterier og opphørsregler)	136
Utmåling (ytelsesnivå)	137
Mottakere	137
Aktuell debatt	137
Avslutning	137

Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	138
Forslag til videre lesning	138

Kapittel 7

Penger og aktivering under omstillingsperioder: sykepenger, tidsbegrenset trygd og sosialhjelp

Sykepenger	139
Formål	139
Vilkår	139
Utmåling	140
Hvorfor er det mange sykmeldte? ...	141
Aktuell debatt	141
Arbeidsavklaringspenger (AAP)	143
Formål	143
Vilkår	143
Aktive vilkårskrav	143
Utmåling	144
Mottakere	144
Aktuell debatt	144
Dagpenger under arbeidsløshet ...	144
Formål	145
Personkrets	145
Vilkår	145
Utmåling	146
Mottakere	146
Ventetid, avstenging og karantenetid ..	147
Aktuell debatt	147
Bostøtte	148
Formål	148
Vilkår	148
Utmåling	148
Mottakere	148
Aktuell debatt	149
Kommunale ytelser	149
Økonomisk sosialhjelp	149
Formål	150
Vilkår	150
Utmåling	150
Mottakere	151
Aktuell debatt	152
Kvalifiseringsstønad	153
Formål	153
Vilkår	153
Utmåling	153
Mottakere	153
Aktuell debatt	153

Grunnstønad og hjelpestønad	154
Avslutning	155
Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	155
Forslag til videre lesning	155

Kapittel 8

Familiepolitikk	156
Familiepolitikkenes tre spor	158
Økonomisk støtte til barnefamilier ...	159
Familiebeskatningen	159
Formål	159
Fradragsreglene	159
Barnetrygden	160
Formål	160
Vilkår	160
Mottakere	160
Ytelsene	160
Aktuell debatt	160
Barnebidrag (underholdsbidrag)	
– forskuttering	161
Formål	161
Vilkår	161
Aktuell debatt	161
Stønad ved forsørgertap til etterlatte, aleneforeldre og deres barn	
– overgangsstønad	162
Formål	162
Vilkår	162
Nivået på stønaden	162
Mottakere	162
Aktuell debatt	163
Kontantstøtte	163
Formål	163
Vilkår	163
Ytelsen	163
Mottakere	163
Aktuell debatt	164
Foreldrepenger ved fødsel, nedkomststønad og omsorgspermisjoner	164
Formål	164
Vilkår	164
Ytelsene	165
Mottakere	165
Aktuell debatt	166
Omsorgspenger	166
Omsorgsstønad	166
Tjenestetilbudet til barnefamilier	167

Barnehager og skolefritidsordning ..	167
Formål	167
Pris i barnehagen	167
Mottakere	168
Aktuell debatt	168
Barne- og ungdomsvern	169
Formål	169
Organisering	169
Tiltak	170
Utfordringer	171
Familievern	172
Krisesentre	172
Krisetelefon og støttesentre mot incest	173
Aktuell debatt om familiepolitikk	173
Avslutning	173
Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	174
Forslag til videre lesning	175

Kapittel 9

Helsepolitikk	176
Hva er helse og sykdom?	176
Utviklingen av helsevesenet	177
Helsepolitikk	177
Hvorfor har helsevesenet vokst?	178
Lover som regulerer helsetjenestene ..	179
Helsepolitiske mål	180
Organiseringen av helsevesenet	180
Primærhelsetjenesten	181
Helsestasjons- og skolehelsetjeneste ..	182
Tannhelsetjenesten	182
Psykisk helsevern	183
Spesialisthelsetjenestene	185
Kostnader, styring og finansiering	186
Ressursbruk	186
Hvordan kontrolleres helsevesenet? ..	187
Samhandlingsreformen, habilitering og rehabilitering	188
Forebyggende helsearbeid	189
Debatten om forebygging	191
Private helsetjenester og valgfrihet	191
Prioriteringer i helsepolitikken	193
Kvaliteten i helsevesenet	194
Helsevesenets utfordringer og politiske konfliktlinjer	194
Politiske skillelinjer og etiske utfordringer	195
Avslutning	196

Spørsmål og oppgaver til diskusjon . . .	197	Kapittel 11	
Forslag til videre lesning	197	Brukerne og deres rettigheter	214
Kapittel 10		Hva er en «bruker»?	214
Tilretteleggings-, inkluderings- og omsorgspolitik	198	Brukernes grunnleggende rettigheter	214
Den medisinske og sosiale forståelsen av funksjonshemming	198	Reglene for bruk av tvang	215
Avinstitusjonalisering, desegregering og sektorisering	199	Brukermedvirkning	216
Avinstitusjonalisering i HVPU	200	Individuell brukermedvirkning	216
Avinstitusjonalisering i psykisk helsevern	200	Aktuell debatt	217
Avinstitusjonalisering i skoler og andre utdanningsinstitusjoner	200	Selvhjelp, likemannshjelp og brukermedvirkning på familienivå	218
Avinstitusjonalisering i eldrepolitikken	201	Brukermedvirkning på kollektivt nivå	219
Avinstitusjonalisering og arbeidslinja	201	Aktuell debatt	219
Reguleringspolitikk	201	Brukerorientering	220
Aktuell debatt	202	Undersøkelser av brukernes tilfredshet	220
Målrettede tiltak	202	Brukerkonferanser, dialogmøter og brukerråd	221
Brukerstyrt personlig assistent (BPA)	203	Brukervalg og brukerstyring	221
Hjemmehjelp, hjemmesykepleie og støttekontakt	203	Aktuell debatt	222
Langvarig og midlertidig institusjonsplass	204	Styrken i brukernes rettigheter	223
Koordinering av målrettede tjenester	204	Trygderettigheter	224
Brukervalg, konkurranseutsetting og offentlig-privat samarbeid	204	Rett til helsehjelp	224
Aktuell debatt	205	Rett til sosial omsorg	224
Adgang til tekniske hjelpemidler	205	Rett til tjenester til familier	225
Grunnstønad og hjelpestønad	206	Rett til arbeid	225
Hjelp til bolig	206	Brukernes klageadgang	225
Familiens rolle	207	Ombudsordninger	226
Aktuell debatt	208	Brukernes plikter	226
Tiltak ved misbruk av rusmidler	208	Plikt til aktivitet – aktive vilkår	227
Aktuell debatt	209	Rommet for skjønn i samhandling med brukerne	227
Eldrepolitikk	211	Aktuell debatt	228
Økende andel «eldre eldre»	211	Forholdet mellom brukerrollen og medborgerrollen	230
Avslutning	212	Avslutning	231
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	212	Spørsmål og oppgaver til diskusjon	232
Forslag til videre lesning	213	Forslag til videre lesning	232
		Kapittel 12	
		Innvandringen og velferdsstaten	233
		Faser i innvandringen	233
		Innvandring og utvandring	234
		Spenninger i innvandringspolitikken	235
		Å komme som arbeider	236

Velferdsrettighetene til arbeidsinnvandrere	236
Aktuell debatt	237
Å komme som flyktning	239
Velferdsordninger for asylsøkere	241
Velferdsordninger for flyktninger og deres familiemedlemmer	241
Aktuell debatt	242
Å komme som familiemedlem	244
Velferdsrettighetene til familiemedlemmer	244
Aktuell debatt	244
Å komme som student	245
Velferdsrettighetene til studenter ...	245
Aktuell debatt	245
Å komme som irregulær innvandrer ..	246
Velferdsrettighetene til irregulære innvandrere	246
Aktuell debatt	247
Retten til å ta velferdsytelser ut av landet	247
Aktuell debatt	248
Levekår blant innvandrere	248
Arbeidsdeltakelse	248
Innvandrerne bruk av velferds-systemet	248
Aktuell debatt	249
Avslutning	250
Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	251
Forslag til videre lesning	251
Kapittel 13	
Velferdsstatens framtid	252
De samlede velferdsutgiftene	252
Det norske folket blir eldre – og det vil koste	252
Kan forebyggende politikk dempe framtidens utgifter til eldre?	254
Kan større overføringer til eldre motsvares av reduserte overføringer til barn og unge?	254
Truer eller styrker innvandringen velferdsstaten?	255
Økonomisk globalisering	256
Tre framtidbilder: Samling i bønn, samling på topp eller velferdsstaten som konkurransefordel?	256
Mer om det tredje scenarioet: Velferdsstaten som en mulig konkurransefordel	257
EØS-avtalen og EUs velferdspolitiske betydning	258
Euroen og EUs stabilitetspakt	258
EUs direktiver	259
EØS-avtalens betydning for arbeidsmarkedet	260
Europadomstolens velferdspolitiske betydning	260
EU i framtida	260
Velferdsstatens finansiering	260
Finansieringen av trygder og andre statlige kontantytelser	261
Finansieringen av kommunal velferd	262
Finansieringen av statlige, regionale helseforetak	263
Tiltak for å møte befolkningsaldring ..	264
Økonomisk behovsprøving og insentivdebatten	264
Egenbetaling som supplerende finansieringskilde	265
Rasjonering som sparetiltak	265
Tiltak for å begrense misbruk	266
Kan eldre kjøpe mer omsorg?	266
Partipolitisk konflikt og konsensus	267
Valenssaker og posisjonssaker	267
Grader av konsensus	269
Politikk med stor P og politikk med liten p	270
Partisystemets struktur	270
Partipolitikkenes ytre ramme-betingelser	271
Hvor lys er framtida?	271
Spørsmål og oppgaver til diskusjon ...	273
Forslag til videre lesning	273
Liste over figurer og tabeller	274
Litteratur	275
Stikkord	294